

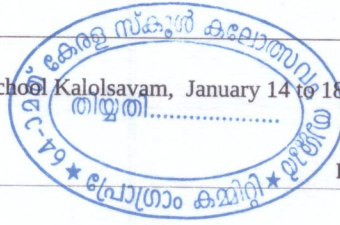
संस्कृतम् कथारचना H.S
विषयः स्नेह एव शाश्वतः

यन्त्रिमानवस्य आत्मशोधनं

यदा अनन्तपुरि ग्रामे सूर्यः उदयति
तदा तत्रत्यं जलं, केदारः व्रीहिः च शोभते।
तत्र बह्व्यः नद्यः, वृषाः च सन्ति । वहन्त्याः
नद्याः शब्दं संगीतामिव श्रोतुं आरब्धः ।
विदूरे स्थिते पर्वते बहवः जीवजालाः
वसन्ति । प्रातिदिनं एतस्य पर्वतस्य
मध्यभागात् सूर्यः सन्तापेण उदयति ।
पर्वतं स्पृशतः पवनस्य गन्धः सुखदः
भवति । पर्णानि शीतल पवनस्य
दिशायां नृत्यान्ति । व्रीहि द्वौत्राजि^{अपि} नृत्यान्ति।
सुखोदय, खगानां शब्दं, शीतल पवनस्य
गन्धः च एतस्य ग्रामस्य मनाहारिता
वर्धयितुं सहायन्ति । एतस्य ग्रामस्य शान्तिता
कर्णं मर्मश्च इव श्रोतुं आरब्धाः । एतस्य
ग्रामस्य सर्वे जनाः सन्तापेण जीवन्ति ।

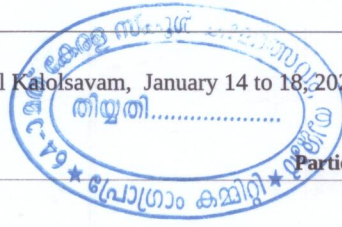
एतास्मिन् ग्रामे केवलं 'रत्नाकर'स्य परिवारे असन्तुष्टाः भवन्ति । किन्तु तस्य परिवारः जातमासपर्यन्तं अतीव-सन्तुष्टाः अभवत् । रत्नाकरस्य परिवारे तस्य पुत्रः सुभाषः, तस्य पत्नी च सन्ति । सुभाषः एकः उत्तमः बालः आसीत् । तस्य पादौ भूमिं लालयति स्म । सर्वे जनाः तस्य नेत्रं प्रकृत्याः मनोहारिता अपश्यत् । किन्तु सुभाषाय एकः शस्त्रुः अस्ति । तत् केवलं तस्य हृदयराजं अभवत् । रत्नाकरः सुभाषं बहु आतुरालये अनयत् किन्तु न प्रयोजनं सर्वे विषयवशः "एतत् परिवर्तुं न शक्नोति" इति अवदत् । तदपि अतः रत्नाकरः सुभाषाय बहु सन्तोषं अददात् । सुभाषः दत्तं इष्यति यतः रत्नाकराय एकं दत्त-आपणं अस्ति । एतास्मिन् ग्रामे केवलं एकः दत्त आपणः अस्ति आसीत् । एतस्य ग्रामस्य सर्वे प्रवर्तमानरहितं दत्तं रत्नाकरः केवलं किञ्चित् निमिषं परिगृह्य सम्यक्

अकरोत् । एतस्य ग्रामस्य सर्वे जनाः
रत्नाकरं इष्यन्ति । सदा सुभाषस्य हस्ते
सुवर्ण वर्णं दत्तं आस्ति । तत् रत्नाकरः
पुत्राय स्नेहेन अददाति ।

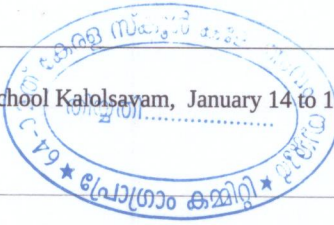
प्रातिदिनं रत्नाकरः नववादनं
दत्तं आपणं ग्रामिष्यति तथा चतुर्वादिनं
आग्रामिष्यति । तदिव सुभाषः अपि
नववादनं दत्तं आपणं ग्रामिष्यति तथा
पञ्चवादनं आग्रामिष्यति । रत्नाकरस्य
परिवारं सन्तोषेण जीवन्ति ।

एकास्मिन् सुन्दरदिने खगानां-
शब्दं श्रुत्वा रत्नाकरस्य परिवारं
अन्वितवन्तः । सुभाषः विद्यालयं गन्तुं
त्वरया असज्जीकरोत् । तदा रत्नाकरः
पत्नीं दुःखेन अवदत्- "प्रीयं वयं कति
शेषवारं अपश्यामुः तथापि न प्रयोजनं वा?
अस्माकं पुत्रस्य रोगं कथं परिवर्तयिष्यति?
तदा पत्नी समाधानेन अवदत्- "चिन्ता

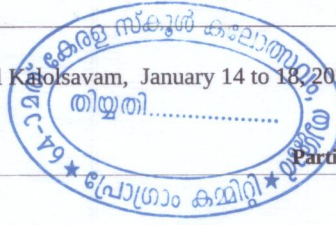
मास्तु, भगवान् आस्ति... । तद्वाराव तस्य
पुत्रः सुभाषस्य शोभां तीव्रं अभवत् ।
शन्नाकरः सहसा सुभाषं परिगृह्य आतुरालये
अगच्छत् । सुभाषः किञ्चित् दिनानां
आतुरालयेव अवसत् अतः सुभाषस्य
परिवारमपि तेन सह तत्रैव अवसत् ।
शन्नाकरः पुत्रस्य इयं अवस्था दृष्ट्वा
सदा शोदितवान् । किन्तु तस्य मनोऽपि
किञ्चित् आत्मविश्वासं आस्ति ।

एकास्मिन् दिने शन्नाकरः
कस्याचित् शोदने श्रुत्वा अन्धितवान् ।
ततः तस्य पत्न्याः अभवत् । तदा तस्य
सः तत्र स्ताम्बितेन स्थितवान् । तस्य
आत्मविश्वासं हृदयात् अगच्छत् । सः
दुःखेन तत्रैव स्थितवान् यतः सुभाषस्य
गन्धः, चलनं, शब्दं च लोकात् विभुत-
मभवत् । सः किञ्चित् समयानन्तरं
सुभाषस्य सपीयं अगच्छत् । सः तस्य
एकैकं अङ्गुलिं निमज्ज्य तं चुम्बयति ।

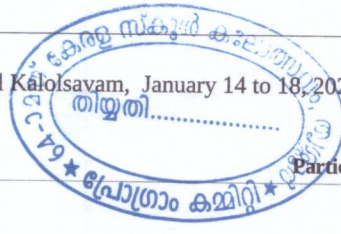

एतं घटी सहसा निश्चलमभवत् । घटी-
रहितं पितामहस्य हस्तं अहं न पश्यामि
अतः कृपया त्वस्या करोतु ... " इति । तदा
रत्नाकरः उत्साहेन "भवत्याः नाम किं ?"
इति अपृच्छत् तदा सा "अनुपमा" इति
अवदत् । "अनुपमा एतत् कर्तुं न
शक्नोमि" इति दुःखेन अवदत् । तदा
अनुपमा दुःखेन अवदत् - "कृपया
करोतु किं समस्या ? न चेत् त्वं
श्वः देहात्" इति वदित्वा सा द्यावि-
तवति । रत्नाकरः बहु अचिन्तयत् तदापि
सः न कृतवान् ।

आग्रिमं दिने अनुपमा आपणं
आगच्छति आगतवति । सा रत्नाकरं
"भवान् कृतवान् वा... ?" इति अपृच्छत् ।
तदा रत्नाकरः "अहं न कृतवान्" इति
दुःखेन अवदत् । तदा अनुपमा "अहं
जानामि, मम पितामहः सर्वे वृत्तान्तं
अवदत् । चिन्ता मास्तु त्वं करोतु ... ।
तदा रत्नाकरः पुत्रस्य घट्यः दिशायां

दृष्ट्वा अवदत् - "पुत्री एतत् मम पुत्रस्य
द्यती अभवत् । अधुनापि दयः समयं
सत्तवादनं । पुत्रं पितु "स्नेहं शाश्वतं"
अवति । तत् परिवर्तयितुं कोऽपि शक्नोति ।
पुत्री "स्नेहमेव शाश्वतं" अवति । सा
एतत् श्रुत्वा शक्रेण अपृच्छत् "अवतः
जीवितं अग्रं नयितुं न इच्छति... ? त्वं
सत्तवादनात् एकाधिकसत्तवादनं आवितुं
यततु । अवतः पुत्रस्य मरणात्पूर्वं एतास्मिन्
ग्रामे यन्त्रमानवः इति प्रसिद्धं वा... ? त्वं
नवजीवने आगच्छतु... " इति । एतत्
श्रुत्वा रत्नाकरः पूजात्मविश्वासं परिगृह्य
द्यतीं बहु कालपश्चात् स्पृष्टवान् । तस्य
हस्तौ काम्पितुं आरब्धौ । तस्यै तदापि सः
द्यतीं सम्यक् अकरोत् । तदा बहु काल-
पश्चात् तस्य मनांसि समाधानं आगच्छत् ।
अनुपमा गामनात् पूर्वं रत्नाकरं अवदत् -
"आत्मशरीरं उपेक्षयतु नव जीवितं आगच्छतु
इति । साः सन्तापेण गृहं गतवन्ति ।

अनुपमा गृहं आगतवति । सा एतस्मिन्
एतस्य दिनस्य दैनिकी लिखितवति ।
दैनिक्याः शीर्षकम् भवति :

"यन्त्रमानवस्य आत्मरोदनं"

रत्नाकरः आग्निमाहिने आपणं
आगच्छति । अनन्तरं सः तस्य पुत्रस्य घट्टः
दिशायां अपश्यत् । सः तत् परिगृह्य सम्यक्
कर्तुं निश्चिनवान् । तस्य व्याकुल
शरीरात् स्वेदजले आगन्तुं आरब्धः ।
तस्य हस्तैः कम्पितुं आरब्धः, तत्रैतथापि
सः घटीं सम्यक् अकरोत् । तदा तस्य
हृदयात् एकः मल्लशिलास्य भारं न्यूनीकर्तुं
आरब्धः । सः तस्य उच्चांगं ब्रह्म आनयति,
तस्य हृदये समाधानस्य अंशं आगन्तुं
आरब्धः । रत्नाकरस्य परिवारमापि एतस्य
ग्रामस्य शान्ततां, मनोहारितां च
अनुभवितुं आरब्धवान् । सः ~~स~~ अनुपमां
कृतसतेन स्मृतवान् । सः सन्तोषेण जीवति ।